Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
GIOVANNI PITRUZZELLA
esitatud 21. novembril 2019[1]

Kohtuasi C-584/18

D. Z.
versus
Blue Air – Airline Management Solutions SRL jt

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Eparchiako Dikastirio Larnakas (Larnaka esimese astme kohus, Küpros))

Eelotsusetaotlus – Piirikontroll, varjupaigaõigus ja sisseränne – Liikmesriikide välispiiride ületamine – Otsus nr 565/2014/EL – Vahetu õigusmõju – Määrus nr 261/2004 – Lennureisist mahajätmine – Mõiste – Viga reisidokumentide täielikkuse hindamisel – Lennuettevõtja vastutust piiravad klauslid

1. Käesolevas ettepanekus käsitletava eelotsusetaotlusega esitab Eparchiako Dikastirio Larnakas (Larnaka esimese astme kohus, Küpros) Euroopa Kohtule viis küsimust otsuse nr 565/2014[2] ja määruse nr 261/2004[3] tõlgendamise kohta. Need küsimused tõstatati D. Z. ja BlueAir – Airline Management Solutions SRL-i (edaspidi „Blue Air“) vahelises kohtuvaidluses, mis puudutab viimase keeldumist lubada D. Z-i Larnakast (Küpros) Bukaresti (Rumeenia) suundunud lennule.

Õiguslik raamistik

2. Vastavalt akti Bulgaaria Vabariigi ja Rumeenia ühinemistingimuste ja Euroopa Liidu aluslepingutesse tehtavate muudatuste kohta[4] artikli 4 lõikele 1 kohustus Rumeenia alates 1. jaanuarist 2007 ehk liiduga ühinemise kuupäevast kehtestama viisanõuded kodanikele kolmandatest riikidest, kes on kantud määruse nr 539/2001[5] I lisa nimekirja. Sama artikli lõike 2 kohaselt on Schengeni *acquis*' sätted ühtsete viisade väljaandmise tingimuste ja kriteeriumide, viisade vastastikuse tunnustamise ning elamislubade ja viisade võrdväärsuse kohta Rumeeniale siduvad alates ühinemiskuupäevast, isegi kui neid kohaldatakse alles pärast nõukogu sellekohase otsuse vastuvõtmist. Seega on Rumeenia kohustatud välja andma sissesõidu- või transiitviisasid kolmandate riikide kodanikele, kellel on ühtne viisa, pikaajaline elamisluba või elamisluba, mille on väljastanud liikmesriik, kes kohaldab Schengeni *acquis*'d täies ulatuses, või neile, kellel on sarnane dokument, mille on väljastanud Küpros, Bulgaaria

1 Algkeel: itaalia.

2 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta otsus nr 565/2014/EL, millega kehtestatakse välispiiridel isikute kontrollimise lihtsustatud kord, mille alusel Bulgaaria, Horvaatia, Küpros ja Rumeenia tunnustavad ühepoolselt teatavaid dokumente võrdväärsena oma riigi viisadega, mille nad on välja andnud oma territooriumilt läbisõiduks või kuni 90päevaseks kavatsetavaks viibimiseks oma territooriumil mis tahes 180-päevase perioodi jooksul, ning millega tunnistatakse kehtetuks otsused nr 895/2006/EÜ ja nr 582/2008/EÜ (ELT 2014, L 157, lk 23).

3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2004. aasta määrus (EÜ) nr 261/2004, millega kehtestatakse ühiseeskirjad reisijatele lennureisist mahajätmise korral ning lendude tähistamise või pikaajalise hilinemise eest antava hüvitise ja abi kohta ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 295/91 (ELT 2004, L 46, lk 1; ELT eriväljaanne 07/08, lk 10).

4 ELT 2005, L 157, lk 203.

5 Nõukogu 15. märtsi 2001. aasta määrus (EÜ) nr 539/2001, milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikel peab välispiiride ületamisel olema viisa, ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud (EÜT 2001, L 81, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 65). Määrus nr 539/2001 asendati alates 17. detsembrist 2018 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. novembri 2018. aasta määrusega (EL) 2018/1806 (ELT 2018, L 303, lk 39).

või Horvaatia, kes sarnaselt Rumeeniale ei kuulu veel Schengeni alasse. Selleks et vältida Rumeeniale ja nendele liikmesriikidele, kes ühinesid liiduga 1. mail 2004, põhjendamatu täiendava halduskoormuse panemist, võeti nende Schengeni alaga ühinemisele eelnenud etapis vastu otsused nr 895/2006,[6] nr 582/2008[7] ja viimasena otsus nr 565/2014, millega tunnistati kaks esimest kehtetuks ning mis puudutab üksnes Rumeeniat, Bulgaariat, Küprost ja Horvaatiat.

3. Vastavalt otsuse nr 565/2014 artiklile 1, mida kohaldati nii Küprosel kui ka Rumeenias põhikohtuasja asjaolude toimumise ajal, kehtestatakse selle otsusega „välispiiridel isikute kontrollimise lihtsustatud kord, mille kohaselt Bulgaaria, Horvaatia, Küpros ja Rumeenia võivad tunnustada ühepoolselt võrdväärsena oma riigi viisadega, mille nad on välja andnud oma territooriumilt läbisõiduks või kuni 90-päevaseks kavatsetavaks viibimiseks oma territooriumil mis tahes 180-päevase perioodi jooksul, [selle] otsuse artikli 2 lõikes 1 ja artiklis 3 osutatud dokumente, mis on välja antud kolmandate riikide kodanikele, kelle suhtes kehtib viisanõue vastavalt määrusele […] nr 539/2001“.

4. Otsuse nr 565/2014 artikli 2 lõike 1 kohaselt võivad Bulgaaria, Horvaatia, Küpros ja Rumeenia tunnustada oma riigi viisadega võrdväärsena Schengeni *acquis*'d täielikult rakendavate liikmesriikide välja antud dokumente, mis on loetletud kõnealuse lõike punktides a–c, olenemata nende omanike kodakondsusest. Vastavalt sama artikli lõikele 3, kui „Bulgaaria, Horvaatia, Küpros või Rumeenia otsustab [otsust nr 565/2014] kohaldada, tunnustab ta kõiki lõigetes 1 ja 2 osutatud dokumente, olenemata sellest, milline liikmesriik on dokumendi välja andnud, välja arvatud juhul, kui need on kantud reisidokumentidesse, mida ta ei tunnusta või mille on välja andnud kolmas riik, kellega tal puuduvad diplomaatilised suhted“.

5. Otsuse nr 565/2014 artikli 3 lõikes 1 on sätestatud, et „[k]ui Bulgaaria, Horvaatia, Küpros või Rumeenia otsustab kohaldada artiklit 2, võib ta tunnustada võrdväärsena oma riigi viisaga“ sama lõike punktides a ja b nimetatud viisasid ja elamislube, mis on välja antud samade liikmesriikide poolt, välja arvatud juhul, kui need on kantud reisidokumentidesse, mida kõnealused liikmesriigid ei tunnusta, või reisidokumentidesse, mille on välja andnud kolmas riik, kellega neil puuduvad diplomaatilised suhted. Selle artikli lõikes 2 on täpsustatud, et Küprose välja antud dokumendid, mida võib tunnustada, on loetletud otsuse nr 565/2014 III lisas.

6. Vastavalt otsuse nr 565/2014 artikli 5 esimesele lõigule, „[kui] Bulgaaria, Horvaatia, Küpros ja Rumeenia otsustavad käesolevat otsust kohaldada, teavitavad nad sellest komisjoni 20 tööpäeva jooksul [kõnealuse] otsuse jõustumisest. Komisjon avaldab nende liikmesriikide edastatud teabe *Euroopa Liidu Teatajas*.“ 6. septembril 2014 avaldas komisjon *Euroopa Liidu Teatajas* vastavalt otsuse nr 565/2014 artikli 5 esimesele lõigule Rumeenia kohta järgneva teabe: „Rumeenia rakendab otsust nr 565/2014/EL ning tunnustab vastavalt otsuse artiklile 3 Bulgaaria, Küprose ja Horvaatia välja antud viisasid ja elamislube, mis on loetletud vastavalt otsuse I, II ja III lisas, võrdväärsena Rumeenia viisadega“.[8]

7. Määruse nr 539/2001 artikli 1 lõike 1 kohaselt nõutakse I lisas esitatud nimekirja kantud kolmandate riikide kodanikelt liikmesriikide välispiiride ületamiseks viisat. Kasahstan on sellesse nimekirja lisatud.

8. Määruse nr 261/2004 artikli 2 punkt j täpsustab, et kõnealuse määruse mõttes on „lennureisist mahajätmine“ „reisijate lennukiga vedamisest keeldumine, kuigi reisija on ilmunud lennule artikli 3 lõikes 2 sätestatud tingimustel, välja arvatud juhul, kui lennureisist mahajätmiseks on mõistlikud põhjused, nagu tervis, ohutus või julgeolek või mittetäielikud reisidokumendid“.

6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2006. aasta otsus nr 895/2006/EÜ, millega kehtestatakse välispiiridel isikute kontrollimise lihtsustatud kord, mille alusel Tšehhi Vabariik, Eesti, Küpros, Läti, Leedu, Ungari, Malta, Poola, Sloveenia ja Slovakkia tunnustavad ühepoolselt teatavaid dokumente võrdväärsena oma riigi viisadega, mille nad on välja andnud oma territooriumilt läbisõiduks (ELT 2006, L 167, lk 1).

7 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta otsus nr 582/2008/EÜ, millega kehtestatakse välispiiridel isikute kontrollimise lihtsustatud kord, mille alusel Bulgaaria, Küpros ja Rumeenia tunnustavad ühepoolselt teatavaid dokumente võrdväärsena oma riigi viisadega, mille nad on välja andnud oma territooriumilt läbisõiduks (ELT 2008, L 161, lk 30).

8 ELT 2014, C 302, lk 1. Samal kuupäeval avaldati sarnane teave Küprose kohta, kuigi see liikmesriik välistas Aserbaidžaani ja Türgi välja antud reisidokumentidesse kantud viisade ja elamislubade tunnustamise.

9. Määruse nr 261/2004 artikli 4 lõikes 3 on sätestatud, et „[k]ui reisijad jäetakse vastu nende tahtmist lennureisist maha, maksab tegutsev lennuettevõtja reisijatele viivitama hüvitist vastavalt artiklile 7 ning abistab neid vastavalt artiklitele 8 ja 9“.

10. Määruse nr 261/2004 artikli 15 „Kohustustest loobumist käsitlev keeld“ lõikes 1 on ette nähtud, et „[määruse] alusel reisijate ees võetud kohustusi ei või piirata ega nendest loobuda, eelkõige veolepingusse märgitava mööndus- või piirava klausliga“.

Põhikohtuasi, eelotsuse küsimused ja menetlus Euroopa Kohtus

11. Põhikohtuasja hageja D. Z. on Kasahstani kodanik. Põhikohtuasja kostja Blue Air on 2015. aastal Küprosel registreeritud Rumeenia äriühing tegevuskohaga Küprosel.

12. 6. septembril 2015 sõitis D. Z. Larnaka lennujaama selleks, et minna kostja lennule – millele tal oli kinnitatud broneering – sihtkohaga Bukarest. D. Z. pidi Bukarestis viibima 6.–12. septembrini 2015 ehk kuupäevani, mil ta pidi teise lennuettevõtjaga Bukarestist tagasi Larnakasse lendama. D. Z-i reisi eesmärk oli kahe ACCA (Association of Chartered Certified Accountants) eksami sooritamine; eksamid toimusid 7. septembril Bukarestis.

13. Põhikohtuasja asjaolude toimumise ajal oli D. Z-il Kasahstani välja antud kehtiv pass ja Küprose Vabariigi territooriumil tähtajaline elamisluba, mis oli välja antud 15. juunil 2015 Nikosias ja kehtis 6. aprillini 2016. Kuigi eelotsusetaotluses ei ole seda sõnaselgelt kinnitatud, on selge, et kõnealune elamisluba kuulub otsuse nr 565/2014 III lisas[9] nimetatud elamislubade hulka, mida Rumeenia tunnustas vastavalt otsuse nr 565/2014 artikli 3 lõike 1 punktile b.

14. Enne Rumeeniasse lendamiseks kavandatud kuupäeva esitas D. Z. Rumeenia välisministeeriumi internetilehekülje kaudu elektroonilise taotluse Rumeenia sissesõiduviisa saamiseks. Viisaankeeti täites märkis D. Z. end järgnevasse kategooriasse kuuluvaks: „I hold a short-stay issued by Bulgaria, Cyprus or Croatia“ („Mul on Bulgaaria, Küprose või Horvaatia välja antud lühiajaline viisa“). Rumeenia välisministeeriumi vastuse kohaselt ei olnud tal mingit kohustust sissesõiduviisat omandada, kui tema Rumeenias viibimise kestus ei ületa 180 päeva jooksul 90 päeva.

15. D. Z. jõudis piisava ajavaruga Larnaka lennujaama, kus Küprosel Blue Airi esindajana tegutseva eraõigusliku äriühingu töötajad kontrollisid tema reisidokumente. Lisaks passile ja Küprose elamisloale oli D. Z-il kaasas ja ta esitas Rumeenia välisministeeriumi internetilehekülje kaudu saadetud viisataotluse ning elektrooniliselt saadud vastuse, mille kohaselt ei olnud tal kohustust Rumeeniasse sisenemiseks viisat omandada.

16. Töötajad, kes D. Z. reisidokumente kontrollisid, võtsid telefoni teel ühendust Blue Airi maapealse juhtimiskeskuse personaliga Bukaresti lennujaamas, kellele nad edastasid kõik D. Z-i esitatud dokumendid. Bukaresti lennujaamas teenistuses olnud Blue Airi töötaja e-postiga saadetud vastus oli järgnev: „I am sorry but they said that without a visa or a family member residence card, he can't enter Romania“ („Mul on kahju, aga ilma viisa või perekonnaliikme elamisloata ei või ta Rumeeniasse siseneda“).

9 Kõnealune elamisluba kuulub lisa rubriigi „Elamisload“ esimeses taandes nimetatud kategooriasse „Tähtajaline elamisluba (töö, külaline, üliõpilane)“.

17. Arvestades seda vastust ja asjaolu, et D. Z-i Rumeeniasse vedamine oleks Blue Airile kaasa toonud kohustuse transportida ta viivitamatult tagasi Küprosele ning haldussanktsioonid ja kriminaalkaristused, otsustati D. Z. lennureisist, millele tal oli kinnitatud broneering, maha jätta. D. Z. palus, et talle esitataks kirjalikult lennureisist mahajätmise põhjused, mida aga ei tehtud. Lisaks pole vaidlust selles, et D. Z. ei ole saanud Rumeenia ametivõimudelt ühtegi kirjalikku otsust, milles selgitataks, miks teda keelduti Rumeenia territooriumile lubamast.

18. D. Z. palub eelotsusetaotluse esitanud kohtus hüvitada edasi-tagasi lennupileti maksumuse, Bukaresti hotellibroneeringu tühistamise kulud, Bukaresti minemata jäämise tõttu tegemata jäänud eksamite eest makstud tasud, Bukarestis toimunud eksamiteks valmistumise jaoks antud õppepuhkuse tõttu tööandjalt saamata jäänud töötasule vastav summa ning mittevaraline kahju seoses asjatu eksamiteks valmistumise ning täiendava valmistumisega, mille ta peab samade eksamite muul kuupäeval uuesti sooritamiseks ette võtma. Ta leiab, et kostja korraldatud lennureisist mahajätmine, vaatamata sellele, et tal olid kõik vastavalt otsusele nr 565/2014 nõutavad reisidokumendid ja ta oli saanud Rumeenia välisministeeriumilt vastuse, mille kohaselt talle viisanõue ei kehtinud, kujutab endast kõnealuse otsuse sätete ning kostjaga sõlmitud lepingu rikkumist.

19. Blue Air esitas vastuväite, et D. Z-il oli kohustus omandada kõik seaduses või määrustes nõutud viisad, millest ta teadis või oleks pidanud teadma, et talle kehtis Rumeeniasse sisenemiseks viisanõue, et Rumeenia ametiasutustel on kaalutlusõigus, mille kohaselt nad võisid teda viisa puudumise tõttu mitte riiki lubada ning et kostjat ei saa pidada vastutavaks Rumeenia ametiasutuste otsuse eest teda Rumeenia riigi territooriumile mitte lubada. Blue Air viitab lisaks enda veebilehel avaldatud üldistele veotingimustele, mis näevad ammendavalt ette, et lennuettevõtja ei vastuta sihtriigi ametiasutuste poolt reisijale kehtestatud sisenemiskeelu ega dokumentide eest, mida klient on kohustatud omama, ega ka sihtriigi seaduste, määruste või eeskirjade kohaldamise eest.

20. Neil asjaoludel esitas Eparchiako Dikastirio Larnakas (Larnaka esimese astme kohus) Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas otsust nr 565/2014 tuleb tõlgendada nii, et sellel on vahetu õigusmõju, mis avaldub esiteks kolmandate riikide kodanikest eraisikute õiguses sellele, et neilt ei nõuta sihtliikmesriiki sisenemiseks viisat, ja teiseks kõnealuse sihtriigi kohustuses seda viisat mitte nõuda, kui neil isikutel on otsuse nr 565/2014 kohaselt – mida sihtliikmesriik on kohustunud kohaldama – vastastikku tunnustamisele kuuluvate dokumentide nimekirjas ära toodud viisa või elamisluba?

2. Kui lennuettevõtja jätab lähteliikmesriigi lennujaamas ise ja/või oma esindajate ja volitatud isikute vahendusel reisija lennureisist maha, tuginedes sihtliikmesriigi ametiasutuse keeldumisele lubamast reisijal sellesse riiki siseneda, kuna väidetavalt puudub tal viisa, siis kas seda lennuettevõtjat võib käsitada isikuna, kes täidab kõnealuse riigi ülesandeid ja tegutseb riigi harundina (*emanation of State*), mistõttu kahju kannatanud reisija võib tugineda tema vastu lähteliikmesriigi kohtus otsusele nr 565/2014/EL, tõendamaks, et tal oli õigus ilma täiendava viisata riiki siseneda, ning nõudmaks selle õiguse rikkumise eest ning sellest tulevalt temaga sõlmitud veolepingu rikkumise eest rahalist hüvitist?

3. Kas lennuettevõtja võib ise ja/või oma esindajate ja volitatud isikute vahendusel jätta kolmanda riigi kodaniku lennureisist maha, tuginedes sihtliikmesriigi ametivõimude otsusele, millega sellel kodanikul ei lubata sellesse liikmesriiki siseneda, kusjuures sellele kodanikule ei ole sisenemiskeelu kohta eelnevalt väljastatud ega edastatud mingit kirjalikku põhjendatud otsust (vt määruse (EÜ) 2016/399 artikli 14 lõige 2, endine määruse (EÜ) nr 562/2006[10] artikkel 13, mis näeb ette, et sisenemiskeelu kohta tuleb teha põhjendatud otsus), et põhiõiguste austamine ning konkreetsemalt kahju kannatanud reisija õiguste kohtulik kaitse oleks tagatud (vt sama määruse artikkel 4)?

10 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2006. aasta määrus (EÜ) nr 562/2006, millega kehtestatakse isikute üle piiri liikumist reguleerivad ühenduse eeskirjad (Schengeni piirieeskirjad) (ELT 2006, L 105, lk 1).

4. Kas määruse (EÜ) nr 261/2004 artikli 2 [punkti] j tuleb tõlgendada nii, et määruse kohaldamisalast jäetakse välja kõik need reisija lennureisist mahajätmise juhud, mil lennuettevõtja teeb selle otsuse väidetavalt „mittetäielike reisidokumentide“ tõttu? Kas selline lennureisist mahajätmine kuulub kõnealuse määruse kohaldamisalasse, kui kohus leiab konkreetse juhtumi eripäraste asjaolude põhjal, et reisidokumendid olid täielikud ning et reisist mahajätmine oli põhjendamatu või Euroopa õiguse rikkumise tõttu ebaseaduslik?

5. Kas reisijat võib määruse nr 261/2004 artikli 4 lõikes 3 ette nähtud õigusest hüvitisele ilma jätta, kui eelnevalt viidatakse lennuettevõtja vastutusest vabastamise või selle piiramise klauslile väidetavalt ebatäielike reisidokumentide korral, kui see klausel sisaldub lennuettevõtja tavalistes ning varem avaldatud tegevus- ja/või teenindustingimustes? Kas selliste lennuettevõtja vastutust piiravate ja/või teda sellest vabastavate klauslite kohaldamine on sama määruse artikli 15 kohaselt koostoimes artikliga 14 keelatud?“

21. Vastavalt Euroopa Kohtu põhikirja artiklile 23 esitasid kirjalikud seisukohad D. Z., Blue Air, Saksamaa, Küprose ja Madalmaade valitsus ning komisjon. Kõik asjaomased osapooled peale Blue Airi esitasid suulised seisukohad Euroopa Kohtu 12. septembri 2019. aasta suulisel istungil.

Vastuvõetavus

22. Blue Air vaidlustab eelotsusetaotluse vastuvõetavuse esiteks seetõttu, et Küprose menetlusnormide vastaselt ei ole menetluse pooli teise ja kolmanda eelotsuse küsimuse osas ära kuulatud, teiseks seetõttu, et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole viidanud kohaldatavatele riigisisestele õigusnormidele, ja kolmandaks seetõttu, et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole esitanud kõiki liidu õiguse nõuetekohaseks kohaldamiseks vajalikke õiguslikke ja faktilisi asjaolusid. Saksamaa valitsus kahtleb omalt poolt neljanda ja viienda eelotsuse küsimuse vastuvõetavuses, kuna eelotsusetaotlusest ei nähtu, et hageja tugines põhikohtuasjas määrusele nr 261/2004.

23. Sellega seoses tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt eeldatakse, et liidu õiguse tõlgendamist puudutavad küsimused, mis liikmesriigi kohus on esitanud õiguslikus ja faktilises raamistikus, mille ta on määratlenud omal vastutusel ja mille paikapidavuse kontrollimine ei ole Euroopa Kohtu ülesanne, on asjakohased,[11] ning et Euroopa Kohus võib keelduda liikmesriigi kohtu esitatud eelotsuse küsimusele vastamast vaid siis, kui on ilmne, et taotletaval liidu õigusnormi tõlgendusel puudub igasugune seos põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimusele.[12] Käesoleval juhul ei ole tegemist ühegi sellise olukorraga. Mis puudutab neljanda ja viienda eelotsuse küsimuse asjakohasust, siis märgin, et kuigi on tõsi – nagu eelotsusetaotluses sõnaselgelt osutati –, et hageja ei ole põhikohtuasjas viidanud määrusele nr 261/2004, täpsustas eelotsusetaotluse esitanud kohus siiski samas kohtumääruses, et Küprose õigus võimaldab tal määrata poolele hüvitise ka juhul, kui viimane pole seda otseselt taotlenud.

24. Tuletan samuti meelde, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei ole Euroopa Kohtu ülesanne kontrollida, kas eelotsusetaotluse esitamise otsus on vastu võetud kooskõlas kohtukorraldust ja -menetlust reguleerivate riigisiseste õigusnormidega.[13]

25. Seega teen Euroopa Kohtule ettepaneku tunnistada kõik eelotsusetaotluse esitanud kohtu eelotsuse küsimused vastuvõetavaks.

11 Vt näiteks 10. märtsi 2016. aasta kohtuotsus Flight Refund (C-94/14, EU:C:2016:148, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).

12 Vt hiljutine 10. detsembri 2018. aasta kohtuotsus Wightman jt (C-621/18, EU:C:2018:999, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).

13 Vt hiljutine 10. detsembri 2018. aasta kohtuotsus Wightman jt (C-621/18, EU:C:2018:999, punkt 30).

Sisulised küsimused

Esimene eelotsuse küsimus

26. Esimese eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtult sisuliselt selgitust, kas otsusel nr 565/2014 on vahetu õigusmõju selliselt, et see annab ühelt poolt määruse nr 539/2001 I lisas sisalduvasse nimekirja kantud kolmanda riigi kodanikule õiguse mitte omandada vastava riigi viisat kõnealuse otsuse adressaadiks oleva liikmesriigi territooriumile sisenemiseks juhul, kui isik omab kõnealuse liikmesriigi poolt vastavalt nimetatud otsuse artikli 3 lõike 1 punktile b selle riigi viisaga võrdväärsena tunnustatud elamisluba, ning teisalt selliselt, et otsus paneb sellele liikmesriigile kohustuse lubada isikul nimetatud asjaoludel riiki siseneda, vaatamata sellele, et tal ei ole kõnealust viisat.

27. Blue Air ning Saksamaa, Küprose ja Madalmaade valitsus teevad sisuliselt kattuvate argumentide põhjal ettepaneku vastata esimesele küsimusele eitavalt. Komisjon leiab, et vastata tuleb jaatavalt.[14]

28. Euroopa Kohus on alates oma tuntud kohtuotsusest Grad märkinud, et ELTL artikliga 288 otsusele omistatud siduva toimega oleks vastuolus, kui „välistataks üldine võimalus, et võimalikud huvitatud isikud saaksid kehtestatud nõuetele tugineda“. Juhtudel, kus üks või mitu liikmesriiki kohustuvad otsusest tulenevalt käituma teatud viisil, oleks „selle akti ulatus piiratud, kui õigussubjektid ei saaks kohtus tugineda selle tõhususele ja kui siseriiklikud kohtud ei saa seda [liidu] õigusnormidena arvesse võtta“.[15]

29. Selleks et liikmesriikidele adresseeritud otsusega kehtestatud kohustusel saaks olla vahetu õigusmõju nende liikmesriikide ja üksikisikute suhetele, peab kõnealune kohustus olema tingimusteta ja piisavalt täpne.[16] Kontroll hindamaks, kas vajalikud kriteeriumid on täidetud, viiakse läbi üksikjuhtumipõhiselt, arvestades õigusnormi, millele kohtuasjas tuginetakse, eesmärgi ja mõtte olemust.[17]

30. Enne otsuse nr 565/2014 osas sellise kontrolli teostamist tuleks peatuda Saksamaa valitsuse seisukohal, mille kohaselt kõnealuse otsuse sätete vahetu õigusmõju tunnustamine on algusest peale välistatud, sest, piirdudes halduskorra lihtsustamise soodustamisega, ei ole otsuse eesmärk üksikisikutele õiguste andmine.

31. Selle argumendiga ei saa minu arvates nõustuda.

32. Ühest küljest üksikisikut soodustavate subjektiivsete õiguste või muude õiguslike olukordade tunnustamine, millele vastandub liikmesriikidele mingi otsuse sätetega kehtestatud kohustus, kujutab endast peegeldust selliste sätete mõjust, mis ei ole seotud otsuses kui tervikus seatud konkreetse eesmärgiga.[18] Teisest küljest lükkab Euroopa Kohtu praktika ümber eelduse, millest Saksamaa valitsuse seisukoht lähtub ja mille kohaselt on liidu õigusnormi vahetu õigusmõju tingimata seotud liidu õigusnormi poolt nende üksikisiku õiguste[19] tunnustamisega, millele isik kohtus tugineb.

14 Kirjalikes seisukohtades näib põhikohtuasja hageja, kes vastas eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud eelotsuse küsimustele üldiselt, soosivat otsuse nr 565/2014 (horisontaalse) vahetu õigusmõju tunnustamist.

15 6. oktoobri 1970. aasta kohtuotsus Grad (9/70, EU:C:1970:78, punkt 5).

16 6. oktoobri 1970. aasta kohtuotsus Grad (9/70, EU:C:1970:78, punkt 9). Vt ka 12. detsembri 1990. aasta kohtuotsus Kaefer ja Procacci (C-100/89 ja C-101/89, EU:C:1990:456, punkt 24) ja 10. novembri 1992. aasta kohtuotsus Hansa Fleisch Ernst Mundt (C-156/91, EU:C:1992:423, punkt 13).

17 6. oktoobri 1970. aasta kohtuotsus Grad (9/70, EU:C:1970:78, punkt 6).

18 Vt selle kohta 12. detsembri 1990. aasta kohtuotsus Kaefer ja Procacci (C-100/89 ja C-101/89, EU:C:1990:456, punkt 24).

19 Saksamaa valitsus kasutab oma kirjalike seisukohtade punktis 35 mõistet „subjektiv-öffentlichen Rechten“.

33. Soovimata laskuda õigusteoreetilisse arutellu vahetu õigusmõju erinevatest vormidest ja selle ning muude liidu õiguspõhimõtete vahelistest piiridest, märgin vaid ära, et Euroopa Kohus on juba mõnda aega tunnustanud, et üksikisikud võivad tugineda liikmesriikidele kohustusi kehtestavatele liidu õigusnormidele, sõltumata asjaolust, kas kõnealuse sätte eesmärgiks on anda üksikisikutele õigusi, vähemalt juhul, kui sättele ei tugineta sellise sättega vastuolus oleva riigisisese õigusnormi asendamiseks, vaid kui riigisiseste õigusnormide, meetmete või liikmesriigi ametiasutuse tegevuse õiguspärasuse hindamise parameetrile.[20] Seega ei saa asjaolu, et ei liikmesriikidele adresseeritud otsuse sätte, mille vahetule õigusmõjule sellega vastuolus oleva riigisisese haldusakti vaidlustamiseks tuginetakse, ega seda sätet sisaldava akti eesmärgiks pole anda üksikisikutele õigusi, iseenesest pidada määravaks teguriks sellise õigusmõju välistamisel.[21]

34. Eelnevat arvestades tuleb seega kontrollida, kas otsus nr 565/2014 sisaldab liikmesriikidele, kes on selle adressaadid, piisavalt täpset ja tingimusteta kohustust tunnustada nende territooriumile sisenemiseks ja seal ajutiselt viibimiseks oma riigi viisadega võrdväärsena kõnealuse otsuse artikli 3 lõike 1 punktis b nimetatud elamislube.

35. Käesolevas kohtuasjas puudutavad Euroopa Kohtule seisukohad esitanud valitsuste kahtlused peamiselt „tingimusetuse“ nõuet, kuna otsuse nr 565/2014 artikli 3 lõige 1 võimaldab otsuse adressaatideks olevatel liikmesriikidel – ilma vastava kohustuseta – tunnustada selle sätte punktis b nimetatud elamislubade võrdväärsust oma riigi viisadega ja selline pädevus rakendub üksnes juhul, kui need liikmesriigid otsustavad kõnealust otsust kohaldada.

36. Osalemine ühepoolse tunnustamise korras, mida otsuse nr 565/2014 sooviti kehtestada,[22] nagu ka selle põhjenduses 7 sõnaselgelt märgitakse, on *vabatahtlik*. Kõnealuse otsuse artikli 2 lõikes 3 on lisaks täpsustatud, et kui otsuse adressaatideks olevad liikmesriigid otsustavad otsust kohaldada, tunnustavad nad kõiki lõigetes 1 ja 2 osutatud dokumente, olenemata sellest, milline liikmesriik on dokumendi välja andnud, ning sama otsuse artikli 3 lõikes 1 jäetakse artiklit 2 kohaldada otsustanud liikmesriikidele võimalus tunnustada oma riigi viisadega võrdväärsena ka kõnealuse artikli 3 lõike 1 punktides a ja b nimetatud dokumente.

37. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on liidu õigusnorm tingimusteta siis, kui selles sätestatud kohustus ei ole seotud ühegi tingimusega ja selle rakendamine või mõju ei sõltu ühegi õigusakti vastuvõtmisest liidu institutsioonide või liikmesriikide poolt.[23]

38. Selle testi range kohaldamine viib paratamatult järelduseni, et otsuse nr 565/2014 sätetele ja eelkõige selle artiklile 3 ei kehti kohtupraktikas nõutud tingimusetuse nõue.

39. Ühest küljest kohaldatakse kõnealuse otsusega kehtestatud välispiiridel isikute kontrollimise lihtsustatud korda otsuse adressaatideks olevatele liikmesriikidele vaid juhul, kui nad annavad selleks sõnaselge nõusoleku.[24] Teisest küljest, kui selline nõusolek on antud, siis kõnealuse otsuse artikli 3 lõike 1 punktides a ja b nimetatud dokumentide võrdväärsus oma riigi viisadega ei ole automaatne tagajärg, vaid selleks on vaja täiendavat tunnustamist asjaomase liikmesriigi poolt. Lisaks on sellisel

20 Vt direktiivide kohta 19. jaanuari 1982. aasta kohtuotsus Becker (8/81, EU:C:1982:7, punkt 25); 23. novembri 1977. aasta kohtuotsus Enka (38/77, EU:C:1977:190, punkt 18); 19. septembri 2000. aasta kohtuotsus Linster (C-287/98, EU:C:2000:468, punktid 38–39); ning hiljutisemad 8. juuni 2006. aasta kohtuotsus Feuerbestattungsverein Halle (C-430/04, EU:C:2006:374, punkt 28), 17. juuli 2008. aasta kohtuotsus Flughafen Köln/Bonn (C-226/07, EU:C:2008:429, punkt 33), 17. novembri 2011. aasta kohtuotsus Aladzhov (C-434/10, EU:C:2011:750, punkt 32) ja 5. septembri 2012. aasta kohtuotsus Rahman jt (C-83/11, EU:C:2012:519, punkt 25).

21 Siiski on vaja, et isik omaks õigustatud huvi, millele liikmesriigi kohtus saaks tugineda, et tagada liikmesriigile kehtestatud kohustuse järgimine.

22 Vt kõnealuse otsuse põhjendused 9 ja 10 ning artikkel 1.

23 Vt selle kohta 23. veebruari 1994. aasta kohtuotsus Comitato di coordinamento per la difesa della cava jt (C-236/92, EU:C:1994:60, punkt 9) ja 26. oktoobri 2006. aasta kohtuotsus Pohl-Boskamp (C-317/05, EU:C:2006:684, punkt 41).

24 Vt otsuse nr 565/2014 artikkel 5.

liikmesriigil vastavalt artikli 3 lõikele 1 võimalik välistada tunnustamine juhul, kui viisad või elamisload on kantud teatavatesse reisidokumentidesse. Seega tuleb tõdeda, et otsus nr 565/2014 ei pane liikmesriikidele, kes on selle adressaadid, tingimusteta kohustust sellist võrdväärsust tunnustada ega kõnealuse otsusega kehtestatud lihtsustatud korras osaleda.

40. Ma ei pea siiski õigeks ainult selle järelduse põhjal analüüs lõpetada.

41. Euroopa Kohtu praktikast tuleneb nimelt, et ainuüksi asjaolu, et liidu õigusnormi on selle *õigusliku mõju tekkeks* vaja täiendada muu aktiga, ei välista seda, et selles sisalduvat selget ja täpset kohustust kehtestavat sätet, mis on asjaomase liikmesriigi jaoks siduvaks muutunud,[25] saab samuti pidada tingimusetuks selles mõttes, et sellisele sättele saab kohtus tugineda kui kõnealuse sättega vastuolus oleva riigisisese sätte või liikmesriigi ametiasutuse meetme õiguspärasuse parameetrina.[26] Sama kehtib juhul, kui sellise sätte kohaldamine on seotud tähtaja[27] või tingimusega.[28]

42. Kui liikmesriik otsusega nr 565/2014 kehtestatud korraga ühineb – millest vastavalt kõnealuse otsuse artiklile 5 tuleb komisjoni teavitada ning mille kohta avaldatakse teave *Euroopa Liidu Teatajas* –, toob see artikli 2 lõike 3 kohaselt endaga kaasa kohustuse tunnustada kõiki kõnealuse artikli lõigetes 1 ja 2 osutatud dokumente, olenemata sellest, milline liikmesriik on dokumendi välja andnud, välja arvatud erandid, mille kõnealune liikmesriik on määratlenud otsusega ühinemise aktis.[29] *Kui huvitatud liikmesriik on otsustanud otsust kohaldada*, siis sellise kohustuse pidamine muuks kui selgeks ja täpseks, viidates võimalikele kõnealuse otsuse artikli 2 lõike 3 piires sätestatud võrdväärsuse tunnustamise eranditele, tundub mulle käesoleva ettepaneku punktis 37 viidatud kohtupraktika ülemäära formaalse kohaldamisena.

43. Analüüs muutub siiski keerulisemaks, kui minna otsuse nr 565/2014 artikli 2 juurest sama otsuse artikli 3 juurde. Nimelt, nagu eespool märgitud, ei pane see artikkel adressaatidest liikmesriikidele kõnealuse artikli 2 lõikes 3 ette nähtuga sarnast kohustust tunnustada kõigi selles mainitud dokumentide võrdväärsust oma riigi viisadega, vaid jätab neile õiguse dokumente võrdväärsena tunnustada.

44. Kui võtta arvesse Rumeenia otsust tunnustada ühepoolselt otsuse nr 565/2014 artikli 3 lõike 1 punktis b nimetatud elamislube, millest Rumeenia komisjoni teavitas ja mille viimane *Euroopa Liidu Teatajas* avaldas, võib järeldada, et määruse nr 539/2001 I lisa nimekirja kantud kolmanda riigi kodanikul, kes omab tunnustatavat elamisluba, on õigus tugineda nimetatud artiklile 3, et vaidlustada Rumeeniasse sisenemise keelu – mille Rumeenia ametiasutused kehtestasid talle põhjendusel, et isikul ei olnud selle riigi viisat – õiguspärasus?

45. Minu arvates saab sellele küsimusele vastata jaatavalt nii käesoleva ettepaneku punktis 37 viidatud kohtupraktika alusel kui ka laia kaalutlusõiguse tõttu, mille otsuse nr 565/2014 artikli 3 lõige 1 jätab selle adressaatideks olevatele liikmesriikidele kõnealuses artiklis nimetatud dokumentide võrdväärsuse tunnustamise küsimuses.

25 Vt 10. novembri 1992. aasta kohtuotsus Hansa Fleisch Ernst Mundt (C-156/91, EU:C:1992:423, punkt 20).

26 Nii oli see muu hulgas kohtuotsuses, mis tehti 6. oktoobril 1970. aastal kohtuasjas Grad (9/70, EU:C:1970:78).

27 Vt 10. novembri 1992. aasta kohtuotsus Hansa Fleisch Ernst Mundt (C-156/91, EU:C:1992:423, punkt 19).

28 Vt 12. detsembri 1990. aasta kohtuotsus Kaefer ja Procacci (C-100/89 ja C-101/89, EU:C:1990:456, punkt 27), kus otsuse nr 86/283 vaidlusaluses sättes ette nähtud kohustus sõltus vastastikkuse põhimõttest.

29 Vt selle kohta komisjoni 21. juunil 2013. aastal esitatud ettepanek COM(2013) 441 final, lk 3.

46. Lähemal vaatlusel võib nimelt öelda, et kuigi liidu õigusnormi tingimusetuse nõue, mis on sellele õigusnormile kohtus tuginemise eelduseks, on liikmesriikidele kuuluva kaalutlusõigusega pöördvõrdelises seoses,[30] on Euroopa Kohus tihti keskendunud pigem sellele, kuidas sellist kaalutlusõigust on kasutatud, mitte kaalutlusõiguse ulatusele,[31] eriti juhul, kui tuginetakse kõnealuse sätte „vastupidisele vahetule õigusmõjule“[32]. Seega näib, et kõnealuse sättega liikmesriikidele võimaldatava enam-vähem laia kaalutlusruumi olemasolu ei välista võimalust, et sättele saab kohtus tugineda kui riigisisese õigusnormi või liikmesriigi haldusasutuste aktide või toimingute õiguspärasuse hindamise parameetrile.[33] Seda pigem sisulist kui formaalset tõlgendust kasutades on Euroopa Kohus direktiivi sätete kohta samuti täpsustanud, et oleks õigustamatu välistada üksikisikute õigus sellistele sätetele liikmesriigi kohtus tugineda pärast seda, kui asjaomane liikmesriik on kasutanud oma (kas või laia) kaalutlusõigust, mis talle selle direktiivi rakendamisel jäeti.[34]

47. Vastus käesoleva ettepaneku punktis 44 esitatud küsimusele sõltub seega eelkõige küsimusest, kas pärast seda, kui asjaomane liikmesriik otsustas kohaldada otsuse nr 565/2014 artiklit 3 sellest erandeid tegemata, nagu Rumeenia puhul, peab see liikmesriik tunnustama kõnealuse artikli lõikes 1 nimetatud dokumentide võrdväärsust oma riigi viisadega, ilma et ta võiks juhtumipõhiselt otsustada, kas dokumente võrdväärsena tunnustada või mitte.

48. Kui Euroopa Kohus selle kohta kohtuistungil küsis, vastasid Saksamaa ja Küprose valitsus eitavalt. See vastus mind siiski ei veena.

49. Vaatamata asjaolule, et otsusega nr 565/2014 kehtestatud kord põhineb selle adressaatideks olevate riikide otsuse ühepoolsel tunnustamisel, ei tohi unustada, et kõnealuse otsusega kehtestatakse välispiirikontrolli puudutavad ühiseeskirjad ja et nende eeskirjade eesmärk on kontrollide lihtsustamine. Selle eesmärgiga ning lõpuks ka otsuse kasuliku mõjuga oleks aga vastuolus asuda seisukohale, et liikmesriigid, kes otsustasid otsusega kehtestatud korraga ühineda ja teatasid komisjonile enda otsusest, saavad sellest üksikjuhtudel kõrvale kalduda, säilitades õiguse keelata riiki sisenemine määruse nr 539/2001 I lisa nimekirja kantud kolmanda riigi kodanikul, kes omab otsuse nr 565/2014 artiklis 3 nimetatud eeskirjade kohaselt välja antud ja kehtivat dokumenti, ettekäändel, et tal ei ole sissesõidu- või transiitviisat. Otsuse nr 565/2014 selline tõlgendamine oleks vastuolus ka õiguskindluse põhimõttega, mida selle otsuse artikli 5 kohase liikmesriigi poolse komisjoni teavitamisega soovitakse kaitsta.

50. Sellest järeldub, et kui asjaomane liikmesriik teatas komisjonile oma kavatsusest kohaldada otsust nr 565/2014 ja tunnustada artikli 3 lõikes 1 loetletud dokumente oma riigi viisadega võrdväärsena, peab ta enda otsusest kinni pidama.

51. Selle järeldusega ei ole vastuolus otsuse nr 565/2014 põhjendus 7, mille kohaselt ei tohiks otsusega kehtestatud korras osalemine „pan[na] […] liikmesriikidele täiendavaid kohustusi lisaks [nende] ühinemisaktis ette nähtud kohustustele“. Nimelt on kõnealuse otsuse ja sellega kehtestatud lihtsustatud korra, mida adressaatidest liikmesriigid vabatahtlikult rakendavad, eesmärk leevendada nende

30 Euroopa Kohus leidis 12. detsembri 1990. aasta kohtuotsuses Kaefer ja Procacci (C-100/89 ja C-101/89, EU:C:1990:456, punkt 26), et õigusnorm on tingimusteta siis, kui see ei jäta liikmesriikidele mingit kaalutlusruumi.

31 Vt nt direktiivide kohta 5. oktoobri 2004. aasta kohtuotsus Pfeiffer jt (C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, punkt 105) ja 28. juuni 2007. aasta kohtuotsus JP Morgan Fleming Claverhouse Investment Trust ja The Association of Investment Trust Companies (C-363/05, EU:C:2007:391, punktid 59 ja 60).

32 Vt nt direktiivide kohta 24. oktoobri 1996. aasta kohtuotsus Kraaijeveld jt (C-72/95, EU:C:1996:404, punktid 59–61); 19. septembri 2000. aasta kohtuotsus Linster (C-287/98, EU:C:2000:468, punktid 36 ja 37, samuti kohtujurist Légeri ettepanek C-287/98, EU:C:2000:3, punktid 73 jj); 7. märtsi 1996. aasta kohtuotsus Associazione Italiana per il WWF jt (C-118/94, EU:C:1996:86, punktid 17–26); 15 mai. 2014. aasta kohtuotsus Almos Agrárkülkereskedelmi (C-337/13, EU:C:2014:328, punkt 34); 7. septembri 2004. aasta kohtuotsus Waddenvereniging ja Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, punkt 66). Vt ka kohtujurist Boti ettepanek kohtuasjas Rahman jt (C-83/11, EU:C:2012:174, punkt 81). Vt otsuste kohta 10. novembri 1992. aasta kohtuotsus Hansa Fleisch Ernst Mundt (C-156/91, EU:C:1992:423, punkt 15).

33 Vt veel kõnealuste direktiivide osas 17. juuli 2008. aasta kohtuotsus Flughafen Köln/Bonn (C-226/07, EU:C:2008:429, punktid 33–34) ja 6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus T-Mobile Czech Republic ja Vodafone Czech Republic (C-508/14, EU:C:2015:657, punkt 53).

34 Vt 18. oktoobri 2001. aasta kohtuotsus Gharehveran (C-441/99, EU:C:2001:551, punktid 39–44).

liikmesriikide ühinemisaktiga ette nähtud kohustust nõuda määruse nr 539/2001 I lisas nimetatud kolmandate riikide kodanikelt süstemaatiliselt sissesõidu- või transiitviisasid, ning vähendada halduskoormust, mis tekiks seoses isikutega, keda dokumendi väljastanud liikmesriik on juba põhjalikult kontrollinud.

52. Eeltoodud kaalutlusi arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata esimesele eelotsuse küsimusele, et otsust nr 565/2014 tuleb tõlgendada nii, et selle adressaadiks olev liikmesriik, kes on otsustanud erandeid sätestamata tunnustada otsuse artikli 3 lõikes 1 loetletud dokumentide võrdväärsust oma riigi viisadega ja on teavitanud sellest artikli 5 kohaselt komisjoni, ei või alates vastava teadaande *Euroopa Liidu Teatajas* avaldamise kuupäevast keelata riiki siseneda määruse nr 539/2001 I lisa nimekirja kantud kolmanda riigi kodanikul, kes omab kõnealuse artikli 3 lõikes 1 nimetatud nõuetekohaselt välja antud kehtivat dokumenti, üksnes põhjusel, et tal puudub selle riigi viisa. Kolmanda riigi kodanik, kellele kõnealune liikmesriik oma territooriumile sisenemise või sellelt läbisõidu keelas, võib neil asjaoludel tugineda kohtus otsusele nr 565/2014, et vaidlustada sisenemiskeelu otsuse õiguspärasus.

Teine eelotsuse küsimus

53. Teise eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtult sisuliselt selgitust, kas lennuettevõtjat, kes jätab ise või oma lähtelennujaamas tegutsevate esindajate kaudu reisija lennureisist maha, tuginedes sihtliikmesriigi ametiasutuste kehtestatud sisenemiskeelule, kuna puudub selle riigi viisa, tuleb pidada riigi harundiks, kelle suhtes asjaomane reisija võib veolepingu rikkumise eest hüvitise saamiseks tugineda otsuse nr 565/2014 sätetele. Teisisõnu palutakse Euroopa Kohtul otsustada, kas üksikisikul on võimalik esitada hagi ettevõtja vastu, kellega ta sõlmis lennuveolepingu, et nõuda piirikontrolle reguleeriva teisese õigusakti – käesoleval juhul otsuse nr 565/2014 – alusel sihtliikmesriigil lasuva kohustuse täitmist.

54. Ütlen kõigepealt seda, et sarnaselt Madalmaade valitsusega on mul raske täielikult mõista sellise küsimuse tähendust, arvestades põhikohtuasja peamiselt lepingulist olemust. D. Z-i lennureisist maha jättes ei osutanud Blue Air nimelt teenust, mida ta pidi D. Z-ile ettevõtjana sõlmitud veolepingu alusel osutama. Küsimus, kas selline käitumine võib kaasa tuua vastutuse kohustuste täitmata jätmise eest ja kas sellest tulenevalt või muul viisil tekib D. Z-il õigus saada talle tekitatud kahju eest hüvitist, ei sõltu D. Z-i võimalusest tugineda kohtus Blue Airi vastu sellele, et Rumeenia on rikkunud kohustusi, mis tulenevad otsusega nr 565/2014 kehtestatud korrast, millega see liikmesriik on otsustanud ühineda.

55. Neil asjaoludel leian ma sarnaselt kõigi käesolevas kohtuasjas seisukohti esitanud menetlusosalistega, välja arvatud D. Z., et teisele eelotsuse küsimusele tuleb vastata eitavalt.

56. Nimelt on otsus siduv – asjaolu, millel põhineb võimalus sellele liikmesriigi kohtus tugineda[35] – üksnes liikmesriikidele, kes on selle adressaadid. Liikmesriikidele adresseeritud otsus ei saa iseenesest tekitada üksikisikule kohustusi ja sellele ei saa tema vastu tugineda.[36]

57. Kuigi Euroopa Kohus täpsustas kohtuotsuse Farrell[37] punktis 27, et eraõiguslikud isikud võivad vahetut õigusmõju omavatele liidu teisese õiguse sätetele tugineda „organite või üksuste vastu, mis alluvad riigile või on riigi kontrolli all või millel on laiemad volitused võrreldes nendega, mis tulenevad eraõiguslike isikute vahelistele suhetele kohaldatavatest eeskirjadest“,[38] siis seda kohtupraktikat ei saa kohaldada põhikohtuasja asjaoludele.

35 6. oktoobri 1970. aasta kohtuotsus Grad (9/70, EU:C:1970:78, punkt 5).

36 Vt selle kohta 26. veebruari 1986. aasta kohtuotsus Marshall (152/84, EU:C:1986:84, punkt 48).

37 10. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus (C-413/15, EU:C:2017:745).

38 Vt ka 12. juuli 1990. aasta kohtuotsus Foster jt (C-188/89, EU:C:1990:313, punkt 20).

58. Komisjon märkis õigesti, et piirikontrolli teostamise ülesannete täitjateks ei või pidada lennuettevõtjaid, nende töötajaid, esindajaid ega volitatud esindajaid, kes kontrollivad reisidokumentide täielikkust lähteliikmesriigi lennujaamas. Seega ei ole neil isikutel õigust keelata ega lubada kolmanda riigi kodanikul sihtliikmesriigi territooriumile siseneda.

59. On tõsi, et vastavalt 19. juunil 1990 Schengenis allakirjutatud konventsiooni, millega rakendatakse 14. juuni 1985. aasta Schengeni lepingut,[39] artikli 26 lõike 1 punktile b ja direktiivile 2001/51,[40] millega täiendatakse ja täpsustatakse selle artikli kohaldamise tingimusi, kehtivad liikmesriikide territooriumile välismaalasi vedavatele veoettevõtjatele konkreetsed kontrollinõuded[41] ning nad peavad eelkõige võtma „kõik vajalikud meetmed, tagamaks, et õhu või mere kaudu veetaval välismaalasel on konventsiooniosalise territooriumile sisenemiseks nõutavad reisidokumendid“. Sama artikli lõike 2 kohaselt on liikmesriikidel lisaks kohustus kehtestada sanktsioone veoettevõtjate suhtes, kes veavad kolmandast riigist õhu või mere kaudu nende territooriumile välismaalasi, kellel puuduvad nõutavad reisidokumendid.[42]

60. Siiski ei tähenda liidu ja/või liikmesriigi õigusega selliste kohustuste ja sanktsioonide kehtestamine, et lennuettevõtjaid, kes kontrollivad reisijate reisidokumente enne nende lähteliikmesriigis lennukile lubamist, veendumaks, et reisijatel on sihtliikmesriigi territooriumile sisenemiseks vajalikud dokumendid, tuleks pidada selle liikmesriigi harundiks, ega ka seda, et kõnealuseid kontrolle võiks kvalifitseerida „kontrollideks piiril“ Schengeni piirieeskirjade tähenduses,[43] ega samuti seda, et nende vedajate teenistujad, esindajad või volitatud esindajad oleksid samastatavad „piirivalveametnikega“ kõnealuste piirieeskirjade mõttes.[44]

61. Nagu Saksamaa valitsus õigesti märgib, ei võimalda kohtuotsus Touring Tours und Travel ja Sociedad de Transportes[45] jõuda teistsugusele järeldusele. On tõsi, et selles kohtuotsuses leidis Euroopa Kohus, et reisidokumentide kontrolli, mida Schengeni ala piires piiriüleseid liine teenindav bussiettevõtja peab rahatrahvi ähvardusel läbi viima liikmesriigi seadusega kehtestatud üldise kohustuse korras ja selle riigi politseiasutuse tehtud üksikotsuste alusel, tuleb pidada nimetatud ametiasutuse „korraldusel ja kontrolli all“ läbiviiduks, kuigi see ettevõtja ei teosta avalikku võimu. See väide piirneb siiski kõnealuse kohtuotsuse aluseks olnud kohtuasja asjaoludega, milles Euroopa Kohtul paluti selgitada, kas sellised kontrollid kuulusid praegu kehtivatele Schengeni piirieeskirjadele eelnenud määruse nr 562/2006 artikli 21 punkti a kohaldamisalasse, ning kas need kujutasid endast

39 EÜT 2000, L 239, lk 1.

40 Nõukogu 28. juuni 2001. aasta direktiiv 2001/51/EÜ, millega täiendatakse 14. juuni 1985. aasta Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artikli 26 sätteid (EÜT 2001, L 187, lk 45; ELT eriväljaanne 19/04, lk 160).

41 Lennuettevõtjate läbiviidavaid kontrolle on kolme tüüpi: i) lennule registreerimise hetkel ärilistel põhjustel läbiviidavad isikusamasuse kontrollid, mille eesmärk on teha kindlaks nimelist piletit omava reisija isik või reisija isik, kes esitleb end näiteks soodustustele õigustatud reisijana; ii) julgeoleku eesmärgil läbiviidavad kontrollid, mida teostatakse erandlikel juhtudel ja erandlikel asjaoludel, näiteks kui reisija käitumise osas tekib kahtlus, et see võib ohustada avalikku korda või teisi reisijaid; iii) kontrollid, mille eesmärk on vältida sanktsioone veoettevõtjate vastutust käsitlevate õigusnormide alusel selle eest, et nad transpordivad isikuid, kellel ei ole vajalikke reisidokumente, vt selle kohta endise voliniku Vitorino 5. juuli 2001. aasta vastust parlamendi kirjalikele küsimustele, mis puudutasid Charles-de-Gaulle'i lennujaamas Air France'i poolt enne lennukile lubamist läbiviidud süstemaatilisi isikusamasuse kontrolle; kättesaadav http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2001-1486&language=ET.

42 Kohtuasi, mis oli aluseks 4. septembri 2014. aasta kohtuotsusele Air Baltic Corporation (C-575/12, EU:C:2014:2155), puudutas ühte sellist Leedu ametiasutuste poolt Air Balticule kohaldatud haldustrahvi. Hetkel on Euroopa Kohtus pooleli veel üks kohtuasi, mis puudutab Ungari ametiasutuste poolt Ryanairile trahvi määramist (vt kohtuasi C-754/18, Ryan Air Designated Activity Company).

43 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta määrus (EL) 2016/399, mis käsitleb isikute üle piiri liikumist reguleerivaid liidu eeskirju (Schengeni piirieeskirjad) (ELT 2016, L 77, lk 1). Mõiste „kontrollid piiril“ on määratletud kõnealuste eeskirjade artikli 2 punktis 11 kui „piiripunktis teostatavad kontrollid tagamaks, et isikutel, sealhulgas nende transpordivahenditel ja nende valduses olevatel esemetel võib lubada siseneda liikmesriigi territooriumile või sealt lahkuda“. Vt selle kohta 13. detsembri 2018. aasta kohtuotsus Touring Tours Tours und Travel ja Sociedad de Transportes (C-412/17, EU:C:2018:1005, punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika), milles Euroopa Kohus täpsustas, et kontrolliks piiril ei ole reisidokumentide kontroll, mida veoettevõtjad teostavad liikmesriigi territooriumil bussiga piiriülese veo korral, täpsemalt, et see viiakse läbi ajal, mil reisijad sisenevad piiriülese reisi alguses bussi, mitte „piiril“ või „piiri ületamise hetkel“.

44 Mõiste „piirivalveametnik“ on määratletud Schengeni piirieeskirjade artikli 2 punktis 14 kui „vastavalt siseriiklikule õigusele piiripunkti või piirile või selle vahetusse lähedusse määratud ametiisik, kes kooskõlas käesoleva määruse ja siseriikliku õigusega täidab piirikontrolliga seotud ülesandeid“.

45 13. detsembri 2018. aasta kohtuotsus (C-412/17, EU:C:2018:1005, punktid 48 ja 49).

„politseiülesannete täitmist“, millel on samaväärne toime kontrollidega piiril. See kohtuotsus ei võimalda niisiis teha järeldusi selle kohta, kas lennuettevõtjaid, kes viivad enne lennukile lubamist läbi reisidokumentide kontrolle, võib käsitleda organite või üksustena kohtuotsuse Farrell punkti 27 tähenduses. [46]

62. Eeltoodud põhjustel leian, et teisele eelotsuse küsimusele tuleb vastata nii, et lennuettevõtjat, kes jätab ise või oma lähtelennujaamas tegutsevate esindajate kaudu reisija lennureisist maha, tuginedes sihtliikmesriigi ametiasutuste kehtestanud sisenemiskeelule, kuna reisijal puudub selle riigi viisa, ei saa pidada selle liikmesriigi harundiks, kelle suhtes asjaomane reisija võiks tugineda kohustustele, mis otsust nr 565/2014 rakendavatele liikmesriikidele tulenevad.

Kolmas eelotsuse küsimus

63. Kolmanda eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtult sisuliselt selgitust, kas lennuettevõtja võib ise või oma lähtelennujaamas tegutsevate esindajate või volitatud esindajate kaudu jätta sihtliikmesriigi ametiasutuste kehtestatud sisenemiskeelule tuginedes reisija lennureisist maha, ilma et kõnealused ametiasutused oleksid teinud kirjaliku ja põhjendatud otsuse, millest huvitatud isikut oleks teavitatud vastavalt määruse nr 562/2006 artiklile 13.

64. See eelotsuse küsimus väljub minu arvates samuti lepingulisest raamistikust, millesse põhikohtuasi kuulub.

65. Lennufirma poolt temaga veolepingu sõlminud reisija lennureisist mahajätmine, isegi kui see põhineb sihtliikmesriigi ametiasutuste otsusel, mille kohaselt ei ole sellel reisijal lubatud siseneda kõnealuse liikmesriigi territooriumile, on alati eranditult lepinguline käitumine. Nagu teise eelotsuse küsimuse vastuses on selgitatud, ei ole reisidokumentide kontroll, mille lennuettevõtjad peavad liidu või riigisisese õiguse alusel läbi viima, kontroll piiril ning lennureisist mahajätmine ei ole samastatav sihtliikmesriigi territooriumile sisenemise keeluga, kuigi sellel võib olla samasugune mõju, kuna see takistab reisijat kõnealusele territooriumile sisenemast.

66. Asjaolu, et lennureisist mahajätmine on põhjendatud lennuettevõtja tahtega mitte rikkuda lennu sihtliikmesriigi sisseränet reguleerivaid riigisiseseid õigusakte, vältides enda suhtes – muu hulgas kriminaalõiguslikku laadi – karistuste kohaldamist, mis järgneksid juhul, kui lennuettevõtja veab selle riigi piiri ületamiseks nõutavate dokumentideta reisijaid, *ei muuda* sellise keeldumise *lepingulist laadi*.

67. Sellest järeldub, et kui lennuettevõtja reisija lennureisist maha jätab, siis toob see lennuettevõtjale selle reisija suhtes kaasa tagajärjed temaga sõlmitud veolepingu rikkumise eest – mida tuleb hinnata vastavalt lepingutingimustele ja lepingule kohaldatavatele seadustele – ning, nagu alljärgnevalt selgub, määruses nr 261/2004 sätestatud tagajärjed, juhul kui selle kohaldamise eeldused on täidetud.

68. Sellega seoses on sihtliikmesriigi ametiasutustelt saadud teave, samuti nende ametiasutuste soovitused ja seisukohavõtud selles osas, mis puudutab reisijal olevate reisidokumentide nõuetele mittevastavust sellesse liikmesriiki sisenemiseks nõutud dokumentidega, pelgalt tegurid, mille põhjal lennuettevõtja otsustab oma lepingulise käitumise, sarnaselt nendele, mida pakuvad kohaldatavate eeskirjade vahetu kontrollimine ja võimalike andmebaasidega tutvumine.

69. Igal juhul tuleb märkida, et vastupidi sellele, mida väidab Blue Air oma kirjalikes seisukohtades, ei saa asuda seisukohale, et D. Z-i suhtes tehti otsus Rumeenia territooriumile sisenemise keelamise kohta põhjusel, et tal puudusid selle liikmesriigi piiri ületamiseks nõutavad dokumendid. Sellise otsuse võisid määruse nr 562/2006 II peatüki mõttes piiril läbi viidud kontrolli raames vastu võtta ainult pädevad Rumeenia ametiasutused, mis eeldanuks D. Z-i kohalolu piiril, ja seejuures oleks pidanud järgitama

46 10. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus (C-413/15, EU:C:2017:745).

kõnealuse määruse artiklis 13 ette nähtud olulisi menetlusnorme. Veelgi vähem võib ütelda, nagu väidab Blue Air, et D. Z-i suhtes kehtestati Rumeenia territooriumile sisenemise „lõplik“ keeld selleks nõutavate dokumentide ebatäielikkuse tõttu, sest D. Z. ei ole Rumeenia ametiasutustelt saanud ühtegi sellekohast otsust ning ta ei saanud seega kasutada määruse nr 562/2006 artikli 13 lõikes 3 ette nähtud kaebeõigust.

70. Eespool toodud kaalutlusi arvesse võttes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata kolmandale eelotsuse küsimusele, et asjaolu, et lennuettevõtja on reisija kahe Schengeni alasse mittekuuluva liikmesriigi vahelisest lennureisist maha jätnud, põhineb sihtliikmesriigi pädevate ametiasutuste teabel, soovitustel või otsustel selle kohta, kas reisijal olevad dokumendid vastavad kõnealuse liikmesriigi piiri ületamiseks vajalikele dokumentidele, ei võimalda iseenesest vabastada lennuettevõtjat tagajärgedest, mis tulenevad talle lepingust ja sellele kohaldavatest õigusnormidest veoteenuse täitmata jätmise tõttu.

Neljas eelotsuse küsimus

71. Neljas eelotsuse küsimus puudutab määruse nr 261/2004 artikli 2 punkti j tõlgendamist. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib Euroopa Kohtult sisuliselt, kas selle artikli alusel on määruse reguleerimisalast välja jäetud kõik lennureisist mahajätmise juhtumid, mida lennuettevõtja põhjendab reisija reisidokumentide väidetava mittetäielikkusega, isegi juhul, kui kohtuotsusega on leitud, et kõnealused dokumendid olid täielikud ning et lennureisist mahajätmine oli seetõttu põhjendamatu.

72. Sellega seoses tuleb meenutada, et määruse nr 261/2004 artikli 2 punkti j kohaselt on kahel põhjusel välistatud „lennureisist mahajätmisena“ kvalifitseerimine ja seega kõnealuse määruse kohaldamine. Esimene põhjus on seotud sellega, et reisija ei täida kõnealuse määruse artikli 3 lõikes 2 sätestatud tingimusi. Teine põhjus on seotud juhtudega, kus mahajätmiseks on mõistlikud põhjused „nagu tervis, ohutus või julgeolek või mittetäielikud reisidokumendid“ [47]. Blue Airi D. Z-i lennureisist mahajätmise kohta toodud põhjendused, mis puudutavad Rumeenia ametiasutuste võetud seisukohta selle riigi väljastatud viisa vajaduse kohta Rumeeniasse sisenemiseks, kuuluvad teise põhjuste liigi alla.

73. Euroopa Kohus on määruse nr 261/2004 artikli 2 punkti j tõlgendades, arvestades selle sätte konteksti ja seda sätet hõlmavate õigusnormide eesmärke – mis on väljendatud kõnealuse määruse põhjendustes 3, 4, 9 ja 10 ning mis ilmnevad ettevalmistavatest materjalidest [48] –, juba märkinud, et kõnealuses sättes sisalduval „lennureisist mahajätmise“ mõistel on „la[i] tähendu[s], millega on hõlmatud kõik võimalikud olukorrad, kus lennuettevõtja võib lennureisija vedamisest keelduda“. [49] Euroopa Kohtu arvates oleks selle mõiste kitsendav tõlgendamine vastuolus määruse nr 261/2004 eesmärkidega, milleks on selle põhjenduse 1 kohaselt tagada reisijate kaitstuse kõrge tase. [50]

74. Seega oleks nii Euroopa Kohtu poolt sellele mõistele antud laia ulatusega kui ka määrusega nr 261/2004 taotletavate eesmärkidega vastuolus tõlgendada selle artikli 2 punktis j sisalduvat „lennureisist mahajätmise mõistlike põhjuste“ esinemist puudutavat erandit nii, et lennuettevõtja jaoks piisab niisugustele põhjustele tuginemisest, näiteks mittetäielikud reisidokumendid, et vältida nimetatud määruse kohaldamist ning jätta lennukile mittelubatud reisija ilma sama määruse artiklis 7 sätestatud õigusest rahalisele hüvitisele.

47 Vt 4. oktoobri 2012. aasta kohtuotsus Finnair (C-22/11, EU:C:2012:604, punkt 29).

48 Eriti komisjoni 21. detsembri 2001. aasta ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse ühiseeskirjad reisijatele lennureisist mahajätmise korral ning lendude tühistamise või pikaajalise hilinemise eest antava hüvitise ja abi kohta [KOM(2001) 784 lõplik].

49 Vt 4. oktoobri 2012. aasta kohtuotsus Finnair (C-22/11, EU:C:2012:604, punkt 22) ja 4. oktoobri 2012. aasta kohtuotsus Rodríguez Cachafeiro ja Martínez-Reboredo Varela-Villamor (C-321/11, EU:C:2012:609, punkt 24).

50 Vt selle kohta 10. jaanuari 2006. aasta kohtuotsus IATA ja ELFAA (C-344/04, EU:C:2006:10, punkt 69), 22. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Wallentin-Hermann (C-549/07, EU:C:2008:771, punkt 18), 4. oktoobri 2012. aasta kohtuotsus Finnair (C-22/11, EU:C:2012:604, punkt 23) ja 4. oktoobri 2012. aasta kohtuotsus Rodríguez Cachafeiro ja Martínez-Reboredo Varela-Villamor (C-321/11, EU:C:2012:609, punkt 25).

75. Teisisõnu, küsimus, kas lennuettevõtja keeldumine lubada reisija lennukile kvalifitseerub „lennureisist mahajätmisena“ määruse nr 261/2004 artikli 2 punkti j tähenduses, ei sõltu sellest, millist liiki alusele sellise keeldumise põhjendamiseks tugineti, vaid nende aluste põhjendatusest. Järelikult võib olla „lennureisist mahajätmisega“ tegemist ka juhul, kui sellist keeldumist põhjendati reisijal olevate reisidokumentide mittetäielikkusega või – nagu väidab Blue Air – sihtliikmesriigi ametiasutuste poolt nende täielikkuse kohta võetud seisukohaga, kui selgub, et nimetatud põhjendused olid alusetud.[51]

76. Samas ma ei leia, et nende põhjuste alusetuse kindlakstegemine, mille tõttu lennuettevõtja reisija lennureisist maha jättis, oleks iseenesest piisav, et määruse nr 261/2004 oleks kohaldatav. Kuna kõnealuse määruse artikli 2 punkti j sõnastuses on viidatud lennureisist mahajätmist õigustanud põhjuste „mõistlikkusele“, jõuan järeldusele, et liidu seadusandja soovis esmajoones panna lennuettevõtjatele nende põhjuste õigustatuse hindamisel hoolsuskohustuse, välistamata seejuures võimalust, et sellisel hindamisel tehtud viga võib kõiki asjaolusid arvesse võttes olla vabandatav.

77. Seda argumenti näivad toetavat ka määruse nr 261/2004 ettevalmistavad materjalid. Komisjoni algne ettepanek ei sisaldanud mõiste „lennureisist mahajätmine“ määratlust, kuid selle mõiste sätestamise vajadusele juhtis esimesel lugemisel tähelepanu parlament muudatusettepanekuga, mis jättis kõnealuse mõiste alt täiendava täpsustuseta välja „juhud, kui lennureisist jäetakse maha ohtu kujutava käitumise, tervise, julgeoleku või mittetäielike reisidokumentide tõttu.“[52] Viide lennureisist mahajätmise „mõistlikele põhjustele“ lisati järgnevalt määruse vastuvõtmise menetluses arvatavasti nõukogu algatusel[53] ning see suurendab võimalike juhtude arvu, kus määrust ei kohaldata, ja seob põhjused mõistlikkuse kriteeriumiga.

78. Kahtlemata vastab tõele, et Euroopa Kohus näib mõiste „lennureisist mahajätmine“ alla määruse nr 261/2004 artikli 2 punkti j tähenduses üldiselt liigitavat – ja selle tulemusena kõnealuse määruse kohaldamisalasse arvavat – igasugust reisijale mitteomistatavat tegevust[54]. Leian siiski, et Euroopa Kohtu sellekohaseid täpsustusi tuleb mõista nii, et põhimõtteliselt kuulub selle mõiste alla lennureisist mahajätmine, mis ei ole seotud reisijatega, vaid on seotud vedajatega, ning see ei hõlma ka lennureisist mahajätmist, mis ei ole küll reisijale omistatav, kuid mida peetakse eespool osutatud sätte mõttes mõistlikult põhjendatuks.

79. Sellegipoolest on minu arvates vaid erandlikel asjaoludel võimalik, et lennureisist mahajätmist reisidokumentide täielikkusega seotud põhjustel võib pidada mõistlikult põhjendatuks juhtudel, kus see tuleneb lennuettevõtjate töötajate tehtud veast. Nagu komisjon märkis oma kirjalikes seisukohtades, on lennuettevõtjatel erinevaid vahendeid, et teha kindlaks reisidokumentide ja sihtkohariigi sissesõiduviisade alased nõuded – sealhulgas asjaomaste riikide ametiasutuste ning IATA Timatic andmebaasiga konsulteerimine – ning vältida seda, et reisijad jäetakse sel põhjusel ekslikult lennureisist maha.

51 Vt selle kohta komisjoni teadaanne (C/2016/3502) – Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 261/2004 (millega kehtestatakse ühiseeskirjad reisijatele lennureisist mahajätmise korral ning lendude tühistamise või pikaajalise hilinemise eest antava hüvitise ja abi kohta) ja nõukogu määruse (EÜ) nr 2027/97 (lennuettevõtja vastutuse kohta õnnetusjuhtumite puhul, muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 889/2002) tõlgendamise suunised (ELT 2016, C 214, lk 5, punkt 3.1.1).

52 Vt muudatusettepanek nr 9, mis tehti esimesel lugemisel. Selle muudatusettepaneku põhjendamisel täpsustas parlament, et „määrus peaks sisaldama mõiste „lennureisist mahajätmine“ määratlust, mille puhul võetakse näiteks arvesse asjaolu, et isikut tõendava dokumendi puudumine või kehtetus või muud ohutusaspektid on kaalukad põhjused, mille alusel reisijaid lennukile mitte lubada, ja seda ei tuleks käsitada lennureisist mahajätmisena.“ Vt parlamendi seisukoht, mis on määratletud 24. oktoobri 2002. aasta esimesel lugemisel (ELT 2003, C 300 E, lk 557). Märgin, et komisjoni esitatud muudetud määruse ettepanekus (EÜT 2003, 71 E, lk 188) nõustus komisjon parlamendi muudatusettepanekuga, lisades määruse ettepaneku artikli 2 punkti h mõiste „lennureisist mahajätmine“ („lennureisijate lennuki pardale lubamisest keeldumine“) määratluse, kuid jättis siiski parlamendi esitatud erandi üle võtmata.

53 Hetkel kehtivaga sarnane tekst oli 18. märtsi 2003. aasta ühise seisukoha (EÜ) nr 27/2003 artikli 2 punktis j (ELT 2003, C 125, lk 63).

54 Vt 4. oktoobri 2012. aasta kohtuotsus Finnair (C-22/11, EU:C:2012:604, punkt 24) ja 4. oktoobri 2012. aasta kohtuotsus Rodríguez Cachafeiro ja Martínez-Reboredo Varela-Villamor (C-321/11, EU:C:2012:609, punkt 32 jj).

80. Minu arvates ei esine neid erandlikke asjaolusid põhikohtuasjas, kus ühelt poolt D. Z. ilmus lennule dokumentidega, mida Rumeeniasse sisenemiseks vastavalt otsusele nr 565/2014 nõutakse, ning viisataotlusega, mille ta Rumeenia välisministeeriumile selle ministeeriumi internetilehekülje kaudu oli esitanud, ja viimase vastusega, et D. Z-ilt viisat ei nõuta, ning teiselt poolt põhineb Blue Airi lennukile lubamisest keeldumine Rumeenia ametivõimude kehtestatud väidetaval sissesõidukeelul. Sellega seoses märgin, et kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus näib tõepoolest lähtuvat eeldusest, et D. Z-i suhtes selline otsus vastu võeti, siis nähtub nii eelotsusetaotluse tekstist kui ka Blue Airi esitatud kirjalikest seisukohtadest, et ainus asjaolu, millel see eeldus põhineb, on Blue Airi Bukaresti lennujaama töötaja saadetud e-kiri, mille sisu on ära toodud käesoleva ettepaneku punktis 16. Oma seisukohtades viitab Blue Air tunnistusele, mis esitati juba eelotsusetaotluse esitanud kohtule, ning mille andis isik, kes kontrollis D. Z-i reisidokumente, ja millest nähtub üksnes, et need dokumendid edastati Blue Airi maapealsetele kontrolliülesandeid täitvatele töötajatele Bukaresti lennujaamas ja et tööl olnud teenistuja vastas Blue Airi volitatud esindajatele Larnaka lennujaamas, et D. Z. ei tohi viisata Rumeeniasse siseneda. Sellest tunnistusest ei nähtu, millised Rumeenia ametiasutused sellise teabe esitasid, ega seda, milliste ametiasutustega asjaomane töötaja konsulteeris või kas D. Z-i reisidokumendid edastati nimetatud ametiasutustele.

81. Kõigi eeltoodud kaalutluste põhjal teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata neljandale eelotsuse küsimusele, et määruse nr 261/2004 artikli 2 punkti j tuleb tõlgendada nii, et mõiste „lennureisist mahajätmine“ selle sätte tähenduses hõlmab juhtumeid, kus reisija on lennureisist maha jäetud vea tõttu, mille tegi lähtelennujaamas lennuettevõtja maapealne personal, lennuettevõtja esindaja või volitatud esindaja reisija reisidokumentide täielikkuse kontrollimisel, välja arvatud juhul, kui kõiki juhtumi asjaolusid arvesse võttes ilmneb, et vaatamata hoolsuskohuse täitmisele oli viga võimatu vältida.

Viies eelotsuse küsimus

82. Viienda eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust, kas määruse nr 261/2004 artikli 15 sätetega on kooskõlas lennuettevõtja vastutust piirav või välistav klausel juhtudel, kus reisija on lennureisist reisidokumentide täielikkusega seotud põhjustel maha jäetud, ning mis sisaldub lennuettevõtja kohaldatavates üldistes veotingimustes, mis on avaldatud tema internetileheküljel.

83. Määruse nr 261/2004 artiklis 15 on selgelt sätestatud, et selle määrusega kehtestatud reisijate miinimumõigustest ei või loobuda ja et lennuettevõtjatele pandud kohustustest ei või teha erandeid, eelkõige veolepingule lisatud piirava või mööndusklausliga.

84. Sellised klauslid nagu need, mis sisalduvad Blue Airi kohaldatavates üldistes veotingimustes, on selles osas, milles nende kohaldamise tulemusena jäetakse reisijad lennureisist mahajätmise juhtudel, mis kuuluvad selle määruse kohaldamisalasse vastavalt selle artikli 2 punktile j, ilma õigusest saada määruse nr 261/2004 artikli 4 lõikes 3 ette nähtud rahalist hüvitist, järelikult kõnealuse määrusega vastuolus.

85. Nagu ma juba neljanda eelotsuse küsimuse vastuses märkisin, kuulub määruse nr 261/2004 artikli 2 punkti j kohaldamisalasse nii olukord, kus reisija jäeti lennureisist maha vea tõttu, mille tegi lennuettevõtja personal reisija esitatud reisidokumentide täielikkuse hindamisel, kui ka olukord, kus lennureisist mahajätmise otsus tehti sihtliikmesriigi ametiasutuste vastu võetud soovituste või otsuste alusel, mis põhinesid selle ebaõigel hindamisel, kas kõnealused dokumendid võimaldavad reisijal selle liikmesriigi territooriumile siseneda.

86. Esitatud põhjustel leian, et viiendale eelotsuse küsimusele tuleb vastata nii, et määruse nr 261/2004 artikliga 15 on vastuolus lennuettevõtja vastutust piirav või välistav klausel – olukorras, kus reisija jäetakse lennureisist maha reisidokumentide täielikkusega seotud põhjusel –, mis sisaldub selle lennuettevõtja veebilehel avaldatud üldistes veotingimustes, kui selle klausli kohaldamise tagajärjel jäetakse reisijad ilma kõnealuse määruse artikli 4 lõikes 3 sätestatud õigusest rahalisele hüvitisele selle määruse kohaldamisalasse kuuluvate lennureisist mahajätmise juhtudel artikli 2 punkti j tähenduses, mille hulka kuulub ka lennuettevõtja personali läbi viidud reisidokumentide täielikkuse hindamisel tehtud vea tõttu reisija lennureisist mahajätmine.

Kokkuvõte

87. Kõikide eelnevate kaalutluste põhjal teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Eparchiako Dikastirio Larnakase (Larnaka esimese astme kohus, Küpros) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta otsust nr 565/2014 tuleb tõlgendada nii, et selle adressaadiks olev liikmesriik, kes on otsustanud tunnustada selle otsuse artikli 3 lõikes 1 nimetatud dokumente oma riigi viisadega erandeid ette nägemata võrdväärsena ja on teavitanud sellest vastavalt selle otsuse artiklile 5 komisjoni, ei või alates vastava teadaande *Euroopa Liidu Teatajas* avaldamise kuupäevast keelata riiki siseneda määruse nr 539/2001 I lisa nimekirja kantud kolmanda riigi kodanikul, kellel on kõnealuse artikli 3 lõikes 1 nimetatud nõuetekohaselt välja antud ja kehtiv dokument, ainuüksi põhjusel, et tal puudub selle riigi viisa. Kolmanda riigi kodanik, kellele kõnealune liikmesriik oma territooriumile sisenemise või sellelt läbisõidu keelas, võib neil asjaoludel tugineda kohtus otsusele nr 565/2014, et vaidlustada sisenemiskeelu otsuse õiguspärasus.

Lennuettevõtjat, kes jätab ise või oma lähtelennujaamas tegutsevate esindajate kaudu reisija lennureisist maha, tuginedes sihtliikmesriigi ametiasutuste kehtestanud sisenemiskeelule, kuna reisijal puudub selle riigi viisa, ei saa pidada selle liikmesriigi harundiks, kelle suhtes asjaomane reisija võiks tugineda kohustustele, mis otsust nr 565/2014 rakendavatele liikmesriikidele tulenevad.

Asjaolu, et lennuettevõtja on reisija kahe Schengeni alasse mittekuuluva liikmesriigi vahelisest lennureisist maha jätnud, põhineb sihtliikmesriigi pädevate ametiasutuste teabel, soovitustel või otsustel selle kohta, kas reisijal olevad dokumendid vastavad kõnealuse liikmesriigi piiri ületamiseks vajalikele dokumentidele, ei võimalda iseenesest vabastada lennuettevõtjat tagajärgedest, mis tulenevad talle lepingust ja sellele kohaldatavatest õigusnormidest veoteenuse täitmata jätmise tõttu.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2004. aasta määruse (EÜ) nr 261/2004, millega kehtestatakse ühiseeskirjad reisijatele lennureisist mahajätmise korral ning lendude tühistamise või pikaajalise hilinemise eest antava hüvitise ja abi kohta, artikli 2 punkti j tuleb tõlgendada nii, et mõiste „lennureisist mahajätmine“ selle sätte tähenduses hõlmab juhtumeid, kus reisija on lennureisist maha jäetud vea tõttu, mille tegi lähtelennujaamas lennuettevõtja maapealne personal, lennuettevõtja esindaja või volitatud esindaja reisija reisidokumentide täielikkuse kontrollimisel, välja arvatud juhul, kui kõiki juhtumi asjaolusid arvesse võttes ilmneb, et vaatamata hoolsuskohuse täitmisele oli võimatu viga vältida.

Määruse nr 261/2004 artikliga 15 on vastuolus lennuettevõtja vastutust piirav või välistav klausel – olukorras, kus reisija jäetakse lennureisist maha reisidokumentide täielikkusega seotud põhjusel –, mis sisaldub selle lennuettevõtja veebilehel avaldatud üldistes veotingimustes, kui selle klausli kohaldamise tagajärjel jäetakse reisijad ilma kõnealuse määruse artikli 4 lõikes 3 sätestatud õigusest rahalisele hüvitisele selle määruse kohaldamisalasse kuuluvate lennureisist mahajätmise juhtudel artikli 2 punkti j tähenduses, mille hulka kuulub ka lennuettevõtja personali läbi viidud reisija reisidokumentide täielikkuse hindamisel tehtud vea tõttu lennureisist mahajätmine.